

BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN

INGEVOLGE ARTIKEL 35 VAN DE MONUMENTENWET 1988

iD 1359
C-2 27/09/1991

LANGWEER, gemeente Skarsterlân

Aanvulling op de toelichting bij het besluit tot aanwijzing van de kom van Langweer als beschermd dorpsgezicht.

Resultaat gevoerd overleg

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 35 (voorheen 20) van de Monumentenwet zijn de gemeenteraad van Skarsterlân, Gedeputeerde Staten van Friesland, de Rijksplanologische Commissie en de Raad voor het Cultuurbeheer gehoord over het voorstel Langweer aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht. De genoemde instanties hebben alle positief geadviseerd met betrekking tot de voorgenomen aanwijzing.

De gemeenteraad merkte daarbij op dat de begrenzing van het dorpsgezicht ter plaatse van het pand Efterom 6 afwijkt van de grens zoals opgenomen in het bestemmingsplan "Langweer-centrum", doch dat dit geen verdere consequenties behoeft te hebben. Gedeputeerde Staten verzochten daarentegen de grens van de aanwijzing af te stemmen op het bestemmingsplan.

Het betreffende pand, een woonboerderij, speelt echter een belangrijke rol bij de ruimtebegrenzing aan de noordrand van het dorpsgezicht, zodat het in het aangewezen gebied niet gemist kan worden. Bovendien is bescherming ervan in het bestemmingsplan op adequate wijze geregeld.

In verband daarmee is, conform het advies van de Rijksplanologische Commissie, in de begrenzing van het aangewezen dorpsgezicht geen wijziging gebracht ten opzichte van het oorspronkelijke voorstel.

ERRATUM

In verband met de inwerkingtreding van de Monumentenwet 1988 per 1 januari 1989 dient in de plaats van "artikel 20 van de Monumentenwet" gelezen te worden: "artikel 35 van de Monumentenwet 1988".

De verwijzing "artikel 37, lid 8 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening" dient vervangen te worden door "artikel 36, eerste lid, van de Monumentenwet 1988".

BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN

INGEVOLGE ARTIKEL 20 VAN DE MONUMENTENWET

1.110519204003

LANGWEER gemeente Skarsterlân

Toelichting bij het besluit tot aanwijzing van de kom van Langweer als beschermd dorpsgezicht.

Het beschermde dorpsgezicht omvat het op bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, tekeningnummer 198) door een stippellijn omgrenste gebied.

Publikatie van de **Rijksdienst voor de Monumentenzorg**.

Januari 1988.

Inleiding

Het dorp Langweer is gelegen in de gemeente Skarsterlân, aan de zuidoostelijke oever van de Langweerder Wielen, circa vijf kilometer ten westen van Joure.

De nederzetting is waarschijnlijk rond 1100 ontstaan als agrarische nederzetting met een langgerekte structuur. Onder invloed van de bouw van een kerk en later door de opkomst van Langweer als havenplaats is er een verdichting opgetreden waardoor met name bij de haven een aaneengesloten bebouwing is ontstaan.

Thans heeft Langweer vooral een functie voor het watersporttoerisme. Doordat de ruimtelijke ontwikkeling zich geleidelijk heeft voltrokken, is het historisch aspect ook nu nog duidelijk herkenbaar. Deze opbouw wordt bepaald door de oude ontginningssas, waarvan de Buorren, de huidige hoofdstraat waaraan het merendeel van de bebouwing is gelegen, het westelijke uiteinde vormt.

De kenmerkende structuur en het vooral door zijn beplanting opmerkelijke straatbeeld van de Buorren, in samenhang met de historisch waardevolle bebouwing, waartoe een negental beschermde monumenten behoort, vertegenwoordigen een zodanige cultuurhistorische waarde, dat een aanwijzing van Langweer als beschermd dorpsgezicht gerechtvaardigd is.

Ontstaan en ontwikkeling

De nederzetting Langweer is gelegen in de overgangszone van het dekzand van oostelijk Nederland en het veengebied ten westen daarvan.

Het gebied rondom Langweer bestaat in de vroege Middeleeuwen uit uitgestrekte veenmoerassen die nauwelijks toegankelijk zullen zijn geweest. Het gebied lijkt in eerste instantie te zijn ontgonnen vanuit het noorden, het eerder bewoonde zeekleigebied rondom Sneek, gezien de doorlopende verkaveling aan weerszijden van de huidige Langweerder Wielen. Bij de ontginning van het veen zijn, niet al te ver van elkaar, evenwijdige ontwateringssloten gegraven, min of meer loodrecht op de ontginningsbasis (meestal de oeverwallen van een riviertje), teneinde een betere ontwatering te verkrijgen. De sloten functioneren tevens als kavelscheidingen. Iedere op deze manier in gebruik genomen strook land (kavel) behoort tot één bepaalde boerderij. Op deze wijze ontstaan in de veengebieden de karakteristieke rechtlijnige verkaveling en langgerekte nederzettingen, zoals ook bij Langweer het geval is (fotobijlage, afb. 1).

Door de ontwatering treedt een

proces van klink en oxydatie van het veen op, met als gevolg bodemdaling en op den duur ernstige wateroverlast. De hogere grondwaterstand leidt tot de omzetting van akker- in grasland. Zo ontstaat er voortdurend behoefte aan nieuw te ontginnen akkerland en schuift de ontginning steeds verder het nog resterende veen in. De nederzetting schuift dan vaak mee teneinde een optimale ligging ten opzichte van de cultuurgronden te behouden. Door middel van deze ontginningsmethode is Langweer vermoedelijk uiteindelijk ontstaan op de plaats waar het nu ligt. De naam, die duidt op lange stroken land (lange weren), kan als aanwijzing worden gezien voor de hier beschreven ontwikkelingsgeschiedenis.

De uiteindelijke ligging van het dorp wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een zandrug, die ter plekke uit het veen opduikt. Ten westen van Langweer zijn de bewoningsplaatsen eveneens gelegen op de hogere gedeeltes in het veengebied die een gevolg zijn van de aanwezigheid van dekzandruggen in de ondergrond, zoals bij Ter Horne en Zandburen (fotobijlage, afb. 4) die vanouds kerkelijk bij Langweer behoren.

De Langweerder Wielen zijn, evenals de overige Friese meren, waarschijnlijk aan het einde van de 9de eeuw ontstaan, bij een grote inbraak van de zee. Hun huidige vorm hebben ze verkregen door een steeds verdere afslag van de veenoevers.

Over de vroegste geschiedenis van Langweer is weinig bekend. Voor het eerst komt de naam voor in een lijst van parochies van het bisdom Utrecht die opgemaakt is tussen 1256 en 1270, onder de naam 'Languerre'. De kerk van Langweer stamt in eerste instantie waarschijnlijk eveneens uit de 13de eeuw (de huidige kerk is in 1777 gebouwd). In de loop der eeuwen is Langweer uitgegroeid tot de belangrijkste plaats van de grietenij Doniawerstal (fotobijlage, afb. 4). De grietman heeft zijn zetel in het dorp en ook twee invloedrijke geslachten (Osinga en Douma) bezitten er een state. Van Douma was tot 1517 een stins bekend, die in dat jaar werd verwoest.

Het dorp, van oorsprong een agrarische nederzetting, verkrijgt ten gevolge van zijn gunstige ligging aan de waterverbindingen ook een handelsfunctie: vóór 1600 bezat het reeds een waag. Met name door de scheepvaart is Langweer sterk uitgegroeid, het behoort daarmee tot de dorpen in Friesland die sterk van de scheepvaart afhankelijk waren, zoals Balk, Grouw, Heeg en Woudsend. Vooral het vervoer van hout naar Holland is relatief belangrijk geweest.

Over de oudste ruimtelijke ontwik-

keling van Langweer ontbreken betrouwbare gegevens. Het eerste kaartmateriaal dat enig inzicht geeft in de vorm en omvang van het dorp is de grietenijkaart van Schotanus uit 1718 (fotobijlage, afb. 1). Hierop is duidelijk de langgerekte vorm van de nederzetting, een rechtstreeks gevolg van de ontginningswijze, te zien. Het valt op dat aan het westelijke uiteinde een verdichting van de bebouwing aanwezig is, waarin een tweedeling waarneembaar is tussen de buurt bij de kerk en een buurt nabij het meer gelegen, de havenbuurt. Bij de kerk zijn een tweetal states gelegen, de Osinga state en de Douma state. Ook het regthuis bevindt zich hier. Daar de kerk op het westelijke uiteinde van de west-oost lopende zandrug is gesitueerd, heeft de bebouwing zich uitsluitend ten oosten van de kerk geconcentreerd. De zeer nabije ligging van de state bij de kerk zou kunnen duiden op een kerkstichting mede door toedoen van de statebewoners. De buurt bij het meer is het handelsgedeelte van de kern. Nog verder naar het westen is de oorspronkelijke losse agrarische structuur zichtbaar. Daar transport over land in deze veengebieden nauwelijks mogelijk is, gaat het verkeer voornamelijk via het water. De boerderijen zijn dan ook meestal via opvaarten verbonden met het waterlopenstelsel, zoals op de kaart ook in Langweer duidelijk waarneembaar is.

De bovenbeschreven ontwikkeling wordt geïllustreerd door de quotisatie kohieren (belastingregisters) uit 1749. Hieruit blijkt onder andere dat er 17 'hout schuivevoerders' in Langweer wonen. In totaal zijn er 58 gezinnen, dit is 47% van het totale aantal gezinnen, waarvan de kostwinner in de scheepvaart werkzaam is. Het zwaartepunt van de bebouwing komt dan ook bij de haven te liggen. Naast de scheepvaart heeft het dorp een verzorgende functie voor het agrarische achterland. Op het verbrede deel van de Buorren tussen de Stevenshoek en het Eferom is een wekelijkse boter- en kaasmarkt. Bij de Stevenshoek bevindt zich de waag waar zuivelproducten worden verhandeld. De functionele ontwikkeling van Langweer blijkt uit het gegeven dat in 1749 11% van de gezinshoofden een ambacht uitoefent, terwijl slechts 9% agrariër is. Langweer zelf is dus uitgegroeid tot streekcentrum waar de producten verhandeld worden en is tevens een doorvoerhaven voor hout maar ook voor zuivelproducten.

De kerk vervult bij dit alles een belangrijke functie. De belangrijkste taken in dit opzicht zijn de exploitatie en verhuur van de waag, de zorg voor een goede haven en het bevaarbaar houden daarvan.

Aan het eind van de 18de eeuw

speelt de scheepvaart een steeds minder belangrijke rol. De agrarische functie wordt weer versterkt door inpolderingen rondom Langweer. In 1868 krijgt het dorp een nieuwe boter- en kaasmarkt en in 1879 wordt een nieuwe waag gebouwd.

De eerste kaart waarop het resultaat van de bovenbeschreven ontwikkeling betrouwbaar is weergegeven, is het kadastrale minuutplan uit circa 1830. Duidelijk springt naar voren dat Langweer is opgebouwd uit twee buurten. De westelijke buurt is georiënteerd op de daar gelegen kerk en de oostelijke buurt op de haven en de markt. De twee buurten, beide aan de Buorren gelegen, zijn van elkaar gescheiden door een open ruimte, ter hoogte van de voormalige Douma stins, te herkennen aan de rechthoekige omgrachting. De havenbuurt is compacter en kleinschaliger van opbouw dan de kerkbuurt. De panden zijn uitsluitend direct aan de straat gelegen op smalle opstreckende kavels. De noordkant wordt aan de achterzijde ontsloten via insteekvaarten die als haven fungeren. Aan de oostzijde wordt de bebouwing minder dicht. Opvallend structuurkenmerk is het verbrede gedeelte van de Buorren, waar de markt wordt gehouden. Aan de zuidzijde zijn aan hun plattegronden en ruime kavels enige boerderijen herkenbaar. De kerkbuurt heeft een lossere structuur. De Buorren loopt hier uit op de Osinga Leane, alwaar de kerk, de pastorie, de Osinga state met de oranjerie de belangrijkste bebouwing is. De formele aanleg van de tuin van Osinga state vormt hier een opvallend element in de plattegrond.

Sinds 1830 zijn er in de ruimtelijke opbouw van de kom van Langweer nauwelijks ingrijpende wijzigingen opgetreden. Wel heeft er uitbreiding en verdichting van de bebouwing plaatsgevonden en heeft verschuiving van vervoer te water naar wegvervoer geleid tot de demping van een gedeelte van de haven dat tegenwoordig de naam Eferom draagt. Daarnaast heeft een uitbreiding van het wegenpatroon plaatsgehad: in 1895 is het Lytse Dijkje aangelegd die een verbinding vormt met de gehuchten Ter Horne en Dijken, gelegen ten westen van Langweer. Verder is in 1905 de weg naar Boornzwaag, die in 1783 als zandweg is aangelegd, verhard. Als sluitstuk in deze kan de aanleg van de pontweg in 1940, de rechtstreekse verbinding met Sneek die aansluit op de Osinga Leane, beschouwd worden. Begin jaren tachtig is de Hendrik Dijkstra Leane aangelegd ten zuiden van de kom, waardoor het doorgaande verkeer richting Boornzwaag buiten de Buorren om kan worden geleid.

De uitbreiding van de woonbebouwing heeft zich voornamelijk in het noordelijke en westelijke gedeelte voltrokken. Daarnaast is oude bebouwing door nieuwe vervangen. Zo is in 1845 de Douma state, die ten noorden van de voormalige stins bij de haven lag, op afbraak verkocht. Op dezelfde plaats is eerst de Langweerder zuivelfabriek gekomen die later is omgebouwd tot het huidige hotel 'de Wielen'. De Osinga state bestaat als zodanig niet meer, maar op de fundamenten van het oude huis is in de jaren 1939-1940 het raadhuis van Doniawerstal gebouwd als kopie van het vroeg-18de-eeuwse hoofdgebouw. Deze functie heeft het gebouw vervuld tot de opheffing van de gemeente Doniawerstal per 1 januari 1984, waarna Langweer tot de gemeente Skarsterlân behoort. De oranjerie van Osinga state en het regthuis zijn nog aanwezig. De huidige pastorie stamt uit 1910. Bij de Weversstreek zijn in de jaren vijftig van deze eeuw een tweetal panden afgebroken en vervangen door twee bungalows, waarvan de rooilijn meer naar achteren is gelegen. Tenslotte zijn aan het Eferom zeer recentelijk nieuwbouwwoningen gerealiseerd ter plaatse van een afgebrand horeca-complex.

Aan de Osinga Leane zijn ten zuiden van de kerk rond de eeuwwisseling enige herenhuizen gebouwd en aan de oostzijde van deze straat een viertal villa's in de jaren zestig. Het open gedeelte tussen de kerkbuurt en de havenbuurt wordt in de loop der tijd geringer van omvang door de bouw van een aantal panden. Bij de Stevenshoek, op het westelijke gedeelte van de straat zijn woningen gebouwd, waardoor de toegang tot het dorp vanuit de haven belangrijk versmald is. Sinds de jaren twintig raakt vooral het gebied ten noorden van de havenbuurt bebouwd en ook aan de Foekjesteek, in het zuiden, verschijnt in die tijd bebouwing. Verder is het dorp, met name aan de westkant (onder andere ter plekke van de voormalige tuin van Osinga state) en ten noorden van de kerkbuurt uitgebreid met na-oorlogse nieuwbouw(wijken).

Een belangrijke bron van inkomsten voor Langweer is tegenwoordig het watertoerisme. Hiervoor zijn ten noorden van het dorp jachthavenfaciliteiten gerealiseerd en is een camping aangelegd. Bij Boornzwaag is een grote jachthaven verschenen met een uitgebreid recreatieterrein. Dit alles heeft evenwel geen ingrijpende ruimtelijke structurele wijziging van de oude kom van Langweer met zich mee gebracht, behoudens de reeds genoemde aanleg van de Hendrik Dijkstra Leane.

Huidig ruimtelijk karakter

In de ruimtelijke opbouw van Langweer is de hiervoor geschetste historische ontwikkeling goed herkenbaar gebleven. De huidige ruimtelijke structuur wordt voornamelijk bepaald door het uit de tijd van de ontginning stammende lineaire nederzettingpatroon waarvan de Buorren het westelijke uiteinde vormt.

De Buorren is het belangrijkste structurelement in de plattegrond van Langweer. Het is te onderscheiden in drie onderdelen: een dichtbebouwd deel ter plaatse van de voormalige handelskern, met het verbrede marktgedeelte en de smalle straatruimte oostelijk daarvan. Nog meer naar het oosten, na de bocht volgt een overgang naar een meer open gedeelte met een uitzicht op het open weidegebied en de Langweerder Wielen. Ten westen van het marktgedeelte, daarvan gescheiden door een open deel bij de daar aanwezige boerderij, bevindt zich een kleinere concentratie, met deels jongere bebouwing en lossere structuur, aan de hoofdas, overgaand in de voorruimte van de pastorie en het raadhuis.

Ondanks dit onderscheid in onderdelen is er een sterke ruimtelijke samenhang vanwege het vrijwel rechte beloop, de strakke ruimtebegrenzing en rooilijnen en niet in het minst door de karakteristieke laanbeplanting. Toegevoegde structurelementen zijn aan de westzijde de haaks op de Buorren gelegen Osinga Leane met een grotere profielbreedte en een bundeling losse, deels bijzondere bebouwingselementen en aan de voormalige havenzijde de stegenstructuur met een kleinschalig bebouwings- en ontsluitingspatroon.

Daarnaast levert de dorpsbebouwing, waaronder zich een negental beschermde monumenten bevindt, een bijdrage aan het cultuur-historische karakter van de dorpskom. De bebouwing bestaat hoofdzakelijk uit panden in één bouwlaag onder een schilddak of een zadeldak. De nokrichting is afwisselend loodrecht of evenwijdig aan de straat. Als bouw materiaal voor de gevels is vrijwel uitsluitend baksteen toegepast, terwijl de daken in het algemeen met gebakken pannen zijn gedekt. De gevelopeningen zijn overwegend verticaal gericht.

Nadere typering te beschermen waarden

Het meest karakteristieke element van Langweer vormt de Buorren met de lindenbeplanting aan weerszijden van de rijbaan. Deze linden bepalen in sterke mate het ruimtelijke beeld.

Ze scheiden de rijbaan van de markt en van de zones buiten de rijbaan, die soms zijn uitgevoerd als privéstoeppen al dan niet met stoeppalen.

De verkaveling is hier het dichtst daar waar vroeger het handelsverkeer zich afspeelde, te weten bij het centrale deel van de Buorren. De individuele panden worden er slechts door een smalle doorgang van elkaar gescheiden en zijn in een strakke rooilijn direct aan de verharding van de straat gesitueerd. Naar het westen wordt de verkaveling ruimer en staan de panden iets verder uiteen. Dit vormt een afzonderlijk gebiedje dat de overgang vormt naar de open ruimte tussen Osinga state en de kerk. Het is van het centrale deel van de Buorren gescheiden door een open ruimte bij de op enige afstand aan de zuidzijde gelegen Friese stelpboerderij.

Er is ter plaatse een visuele relatie met het agrarische achterland herkenbaar, hetgeen door het niveauverschil van circa één meter tussen de weg en het maaiveld nog wordt versterkt.

De breedte van de panden varieert met de breedte van de kavels. Markant is het voorkomen van (versierde) dakkapellen, met name aan de zuidkant van de Buorren bij het marktgedeelte. De nokrichting is in het centrale deel van de Buorren in het algemeen loodrecht op de straat gericht, met name in het smallere gedeelte oostelijk van de markt. De uiteinden van de Buorren worden gekenmerkt door wisselende nokrichtingen. Aan de oostzijde van het centrale deel komen, relatief gezien, veel panden voor met twee bouwlagen. Samen met de geringe breedte van het wegprofiel heeft dit gedeelte hierdoor een besloten karakter gekregen. Dit karakter wordt verder in oostelijke richting teniet gedaan door de teruggeplaatste bungalow waardoor een ruimtebegrenzing ontbreekt en de aansluiting op de Weversstreek een in verhouding te grote breedte heeft gekregen. Voorbij de bocht in de Buorren heeft een overgang plaats naar het open gebied. De schaal en de onderlinge afstand van de panden wordt groter, waaruit een verschuiving in de richting van de agrarische functie afleesbaar is, waarna de Buorren eindigen in de open ruimte voor de ter plaatse aanwezige grote Friese stelpboerderij. Hier, bij de aansluiting met het streekdorp Boornzwaag zijn vrije uitzichten op het open weidegebied en het meer mogelijk.

De twee grote en enige kleinere Friese stelpboerderijen vormen met hun hoge kappen markante onderdelen in het dorpsgezicht, ondanks hun ligging aan de buitenzijde van het dorp.

Het aansluitende stegenpatroon

van de havenbuurt wordt gekenmerkt door een zeer eenvoudige, kleinschalige bebouwing in vergelijking met de Buorren. Op deze wijze worden de sociaal-economische verschillen die bestonden tussen de hoofdstraat en de zijstraatjes in het bebouwingsbeeld weerspiegeld. Met name de bebouwing aan de Weversstreek is kenmerkend voor dit gebied.

Aan de Osinga Leane wordt het beeld bepaald door afzonderlijke, veelal bijzondere gebouwen. Hier zijn de kerk, de pastorie en het voormalige raadhuis gesitueerd, gelegen op ruime kavels. Karakteristiek is de dubbele rij, hoog opgaand geboomte die de oorspronkelijke, thans westelijke rijbaan van de straat markeren. Het betreft hier de oorspronkelijke laan van Osinga state die gericht is op de ingang van de state. De Osinga Leane (en de Buorren) eindigen op een open ruimte tussen het voormalige raadhuis, de pastorie en de oranjerie. De hier gelegen hervormde kerk valt op door zijn perifere ligging in de ruimtelijke structuur van Langweer. Het is een sober uitgevoerde traditionele zaalkerk uit 1777, gelegen op een omheind en met bomen beplant kerkhof. Ten noorden van de kerk is de vroeg-20ste-eeuwse pastorie gelegen, vrijstaand en uitgevoerd in twee bouwlagen, die een belangrijke ruimtelijke afsluiting vormt van de as van de Buorren. Het voormalige raadhuis, met twee verdiepingen plus onderkeldering en een breedte van zeven traveseën, is door zijn omvang een opvallende verschijning in het dorpsbeeld.

De ingang van de Buorren wordt gedomineerd door de voormalige oranjerie van de Osinga state. Het bestaat uit een blokvormig voorhuis onder een schilddak waarvan de linkerhelft onderkelderd is met daarboven vier hoge achtruitsvensters. De rechterhelft bestaat uit twee verdiepingen. Tegen de achtergevel staat een grote schuur met een hoog zadeldak met wolfseinde. Het perceel wordt van de openbare weg gescheiden door een ijzeren hek.

De overige bebouwing aan de Osinga Leane is vrijstaand, op ruime groene percelen, de westzijde van rond de eeuwwisseling, de oostzijde van na de Tweede Wereldoorlog.

Het hoekpand aan de westzijde valt op door zijn diagonale ligging, de verhoogde middenpartij, de onderkeldering en de daardoor noodzakelijke stenen trap naar de entree.

Op de als bijlage opgenomen historisch-ruimtelijke waarderingskaart (fotobijlage, afb. 5), is met het oog op de aanwijzing van Langweer als beschermd dorpsgezicht, de historisch-ruimtelijke waarde van het dorp in de bestaande situatie in hoofdlijnen weergegeven.

Omgrenzing beschermd gebied

De beschreven kwaliteiten van de historisch-ruimtelijke structuur van Langweer, alsmede de herkenbaarheid van de historische ontwikkeling in het dorpsbeeld rechtvaardigen een aanwijzing als beschermd dorpsgezicht ingevolge artikel 20 van de Monumentenwet.

Tot het aangewezen dorpsgezicht behoren de samenhangende onderdelen van de ruimtelijke structuur, waaruit de historische ontwikkeling is af te lezen. Deze samenhangende structuur is voornamelijk opgebouwd uit de Buorren met de daarop uitkomende zijstraatjes en de Osinga Leane.

Als begrenzing is in het algemeen de achtergrens van de erven aangehouden van de bebouwing aan de bovengenoemde straten.

De begrenzing van het te beschermen dorpsgezicht is weergegeven op de bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, nummer 198).

Rechtsgevolg aanwijzing

Ter effectivering van de bescherming van het aangewezen dorpsgezicht moet ingevolge artikel 37, lid 8 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening een bestemmingsplan worden ontwikkeld. De toelichting op de aanwijzing als beschermd dorpsgezicht kan daarbij wat het beschermingsbelang betreft als uitgangspunt dienen.

Doel van de aanwijzing is, de karakteristieke met de historische ontwikkeling samenhangende structuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied te onderkennen als zwaarwegend belang bij de verdere ontwikkelingen binnen het gebied.

De aanwijzing beoogt op die wijze een basis te geven voor een ruimtelijke ontwikkeling, die inspeelt op de aanwezige kwaliteiten, daarvan gebruik maakt en daarop voortbouwt.

Geraadpleegde literatuur:

Cock, J.K. de

'De veenontginningen rond Sneek en IJlst'. It Beaken, 46 (1984) nr. 2, 139-149.

Ley, W.T.

Een vertelling over Langweer, Boornzwaag, Dijken en Teroele. Zuidlaren, 1972.

Ley, W.T.

Hoe Langweer reilde en zeilde in vorige eeuwen. Zuidlaren, 1973/1974.

Stichting voor Bodemkartering

Toelichting bij de Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 10 West Sneek en 10 Oost Sneek. Wageningen, 1974.

1.110519204005

Colofon:

Uitgave van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist.

Historisch-geografisch en stede-
bouwkundig onderzoek:
Drs. J.L. van Tilburg, Leusden.

Foto's:

Rijksdienst voor de Monumentenzorg,
Zeist (afb. 1 t/m 5);
Topografische Dienst, Emmen
(omslag).

Kaarten:

Studio Ineke van der Burg, Bilthoven.

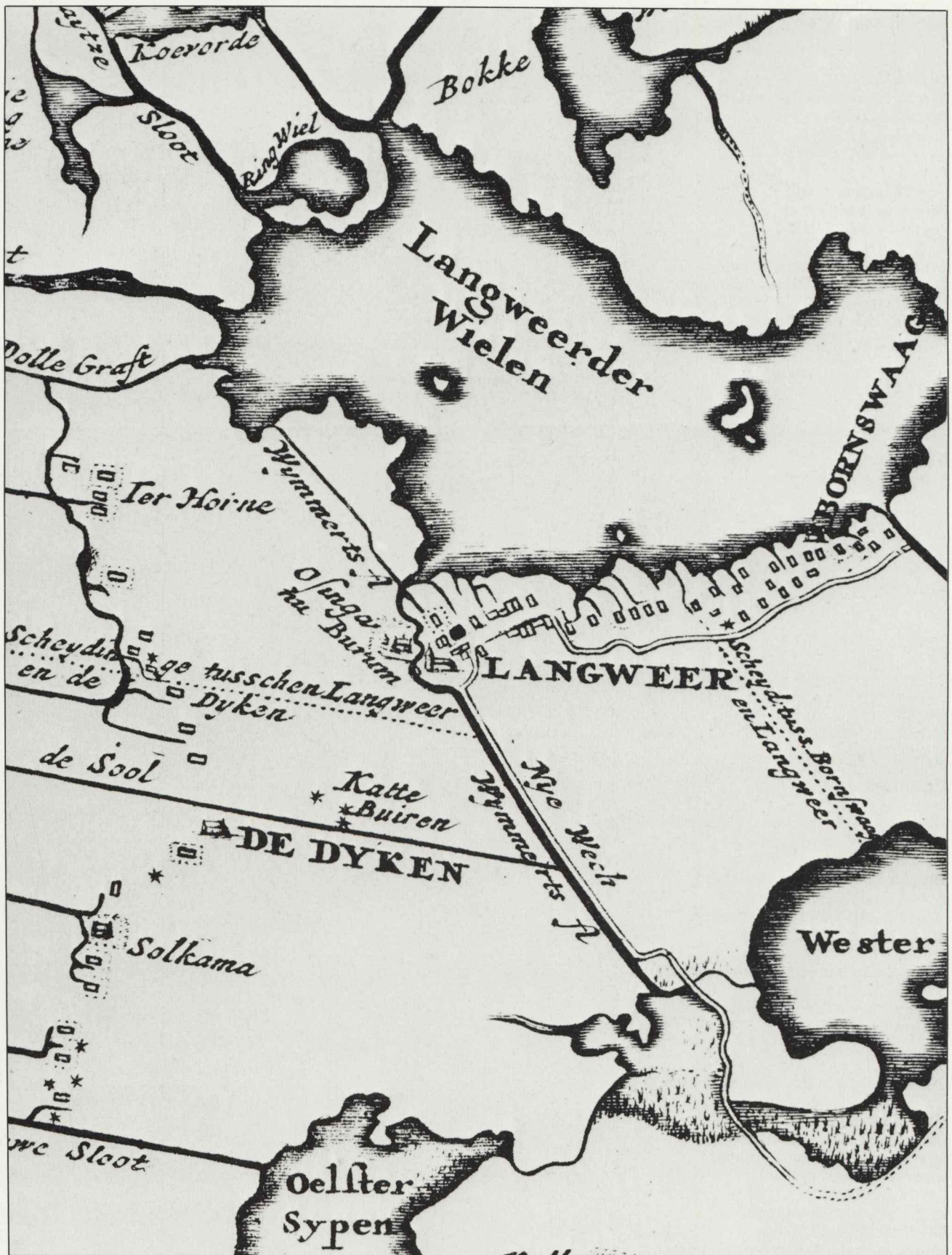
Verkoopprijs f 10,-.

Deze publikatie is schriftelijk of
telefonisch te bestellen bij het
Distributiecentrum DOP
Postbus 20014
2500 EA 's-Gravenhage.
Telefoon: 070-78 98 80.
Onder vermelding van bestelnummer
of ISBN 90 346 1224 4.

Druk:

Staatsdrukkerij, 's-Gravenhage.

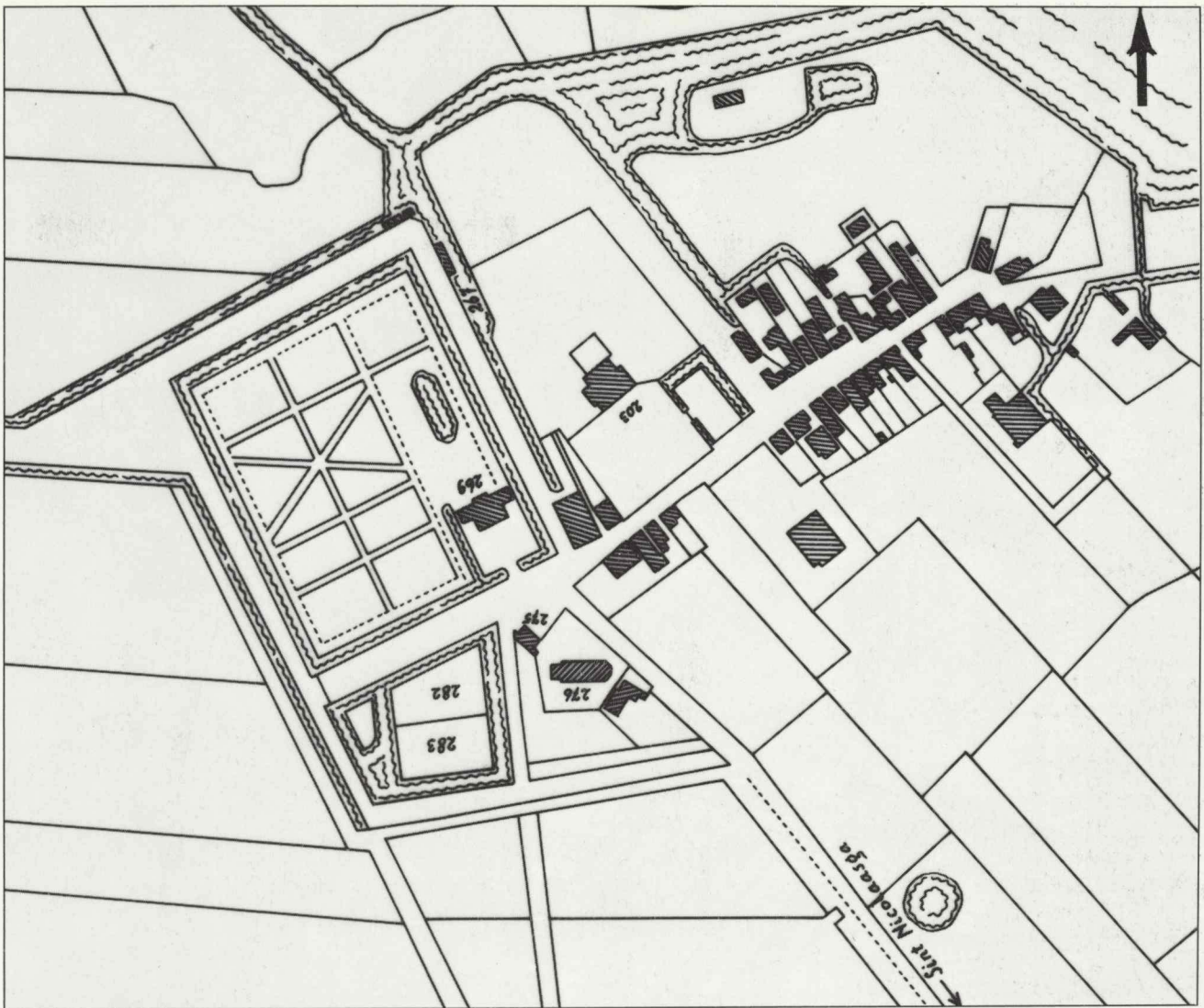
Fotobijlage

Afb. 1. B. Schotanus à Sterringa, Uitbeelding der Heerlijkheit Friesland, 1970 (facsimile herdruk van 1718), grietenij Doniawerstal, fragment.

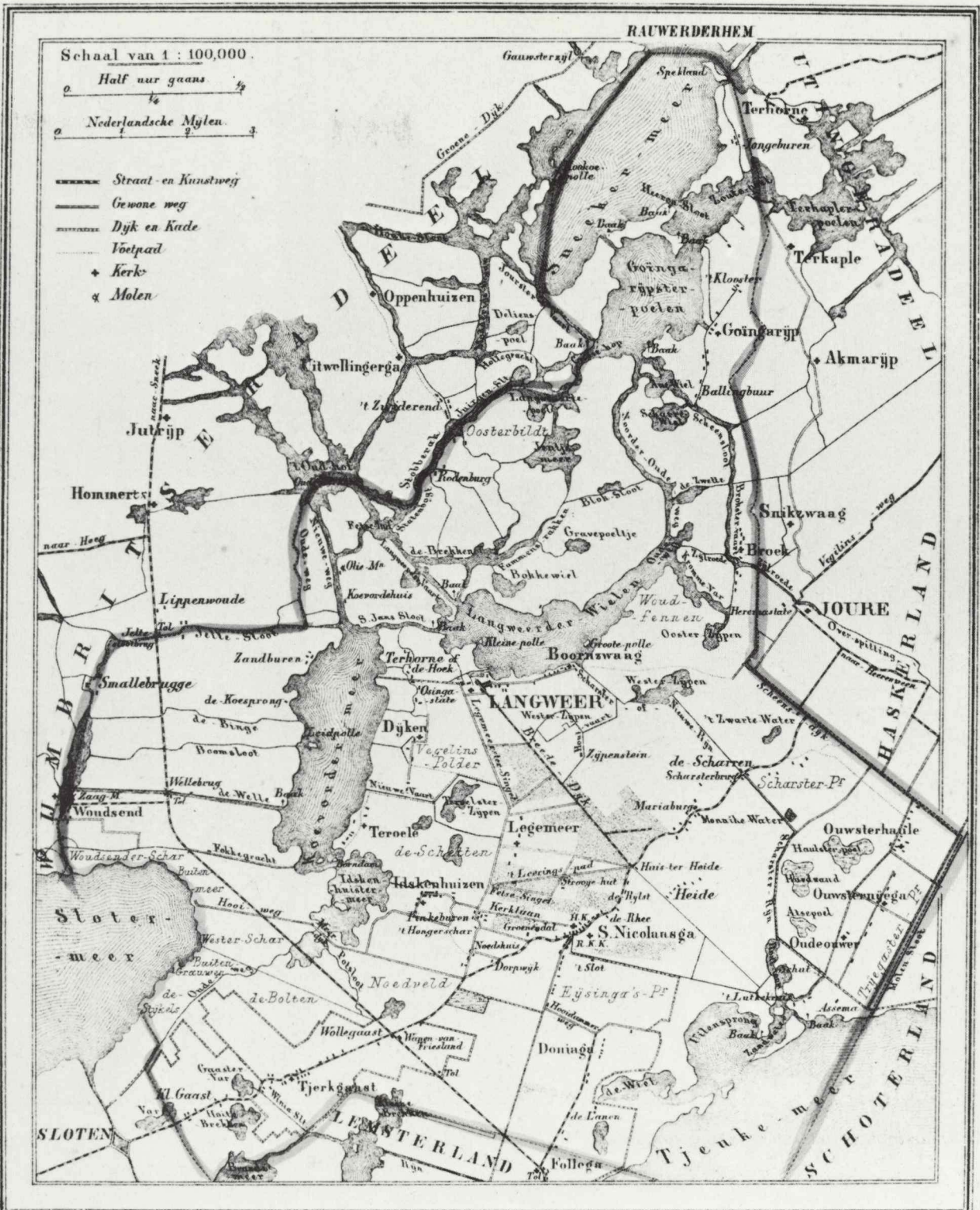
1.110519204006

Afb. 2. Kopie van het Kadastraal Minuutplan gemeente Langweer, 1830/31, fragment.

Afb. 3. Topographische en Militaire Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden, 1973 (facsimile herdruk van 1864), blad 10, fragment.

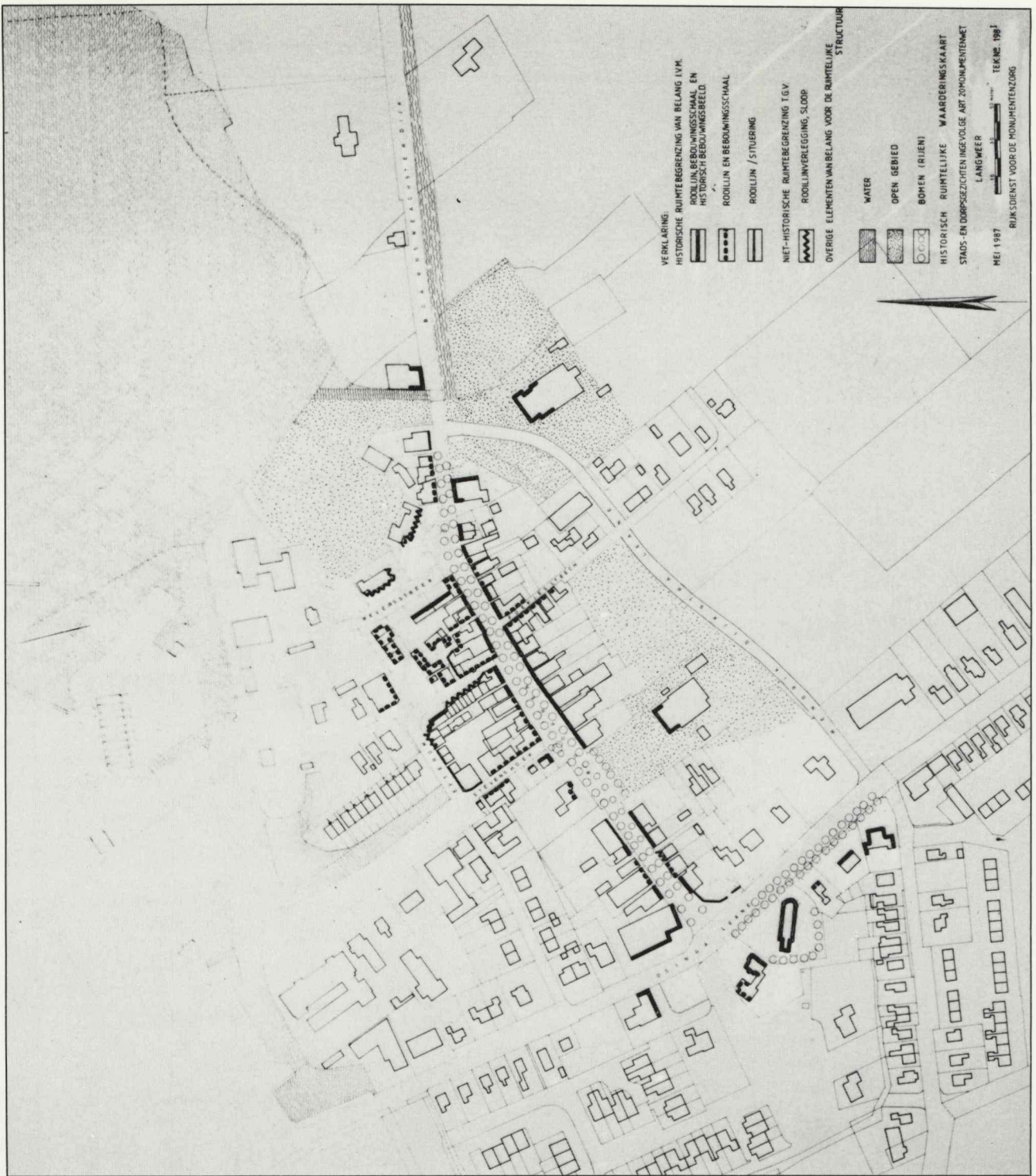
1865.

12565 Bunders. 3200 Inwoners.

Lithoave van Hugo Suringar te Leeuwarden

Afb. 4. J. Kuyper, Gemeente-atlas van Nederland, 1865, provincie Friesland, gemeente Doniawerstal.

1.110519204007

Afb. 5. Historisch-ruimtelijke waarderingskaart, 1987.

1.110519204008

